

Profesor Witold Edward Hahn w setną rocznicę urodzin

22.05.1913 - 18.10.1985

***Twórca nowoczesnej
chemii organicznej
w Uniwersytecie Łódzkim***

*Prezentacja przygotowana przez Bogusława Kryczkę,
przedstawiona podczas posiedzenia Rady Wydziału
Chemii Uniwersytetu Łódzkiego w dniu 29-05-2013 r.*

*Z udziałem Rodziny Pana Profesora :
córkę Małgorzaty, syna Piotra i wnuczki Joanny.*

**Uczestnicy Seminarium Instytutu Chemii UŁ przed Domem
Pracy Twórczej Ustronie (koło Kępna), czerwiec 1978.
Profesor Witold Han, pierwszy z prawej, poziom drugi.**

Autor zdjęcia: Hieronim Bartel.

Profesor Witold Edward Hahn syn Bolesława i Anny Szews urodził się 22 maja 1913 roku w Poznaniu w rodzinie kupieckiej.

**Witold Edward Hahn
z siostrą Barbarą**

Edukacja

Po ukończeniu szkoły
powszechnej
Witold Edward Hahn
w latach **1924-32** uczęszczał do
ośmioklasowego Gimnazjum
Matematyczno-Przyrodniczego
im.
Bergera w Poznaniu
i
tam w **1932** roku złożył egzamin
dojrzałości.

Studia

Witold Edward Hahn

studiował na Uniwersytecie Poznańskim na kierunku chemicznym
Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego
w latach **1932–1936**.

Po odbyciu rocznego przeszkolenia wojskowego (**1936-1937**)

Witold Edward Hahn uzyskał stopień magistra filozofii
w dniu **4 maja 1938** roku na Wydziale Matematyczno - Przyrodniczym
Uniwersytetu Poznańskiego na podstawie pracy dyplomowej pt.:
„O kilku pochodnych ketonu Dieckmanna”,
ocenionej jako bardzo dobra.

Praca magisterska w zakresie chemii organicznej została wykonana
pod kierunkiem profesora Jerzego Suszki.

Warto nadmienić, że w okresie studiów Profesor odbył kilka staży
w zakładach przemysłowych (w tym w Łódzkiej Gazowni w roku **1935**).

Służba wojskowa (czynna)

Witold Edward Hahn

od **września 1936** do **września 1937**,

odbył szkolenie wojskowe ,
najpierw w Szkole Podchorążych
Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu
Wołyńskim

i później w Dywizjonie Pomiarów
Artyleryjskich w Toruniu
(razem z profesorem Janem
Szczepańskim)

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca w okresie przedwojennym

Młodszy asystent

w Zakładzie Chemii Organicznej UP w roku akademickim **1937/38**. W tym okresie **Profesor Witold Hahn** wykonuje wstępne badania do pracy doktorskiej.

Starszy asystent

w Zakładzie Ogrodnictwa Wydziału Rolno-Leśnego UP w roku akademickim **1938/39**.

W tym czasie zaczyna się współpraca Profesora z przemysłem, która w intensywnym stopniu trwała już przez cały późniejszy okres kariery naukowej i zawodowej Pana Profesora.

W **1939** roku w ramach współpracy z Zakładem Lignoza **opracował Profesor metodę otrzymywania mydeł technicznych (praca ta została opublikowana po wojnie)**.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca w okresie przedwojennym

Tuż przed wybuchem wojny

Pan Profesor wstępuje w związek małżeński

z panną z rodziny ziemiańskiej

Felicją Seweryną Ireną Kalczyńską.

Ślub odbył się w dniu 26 sierpnia 1939 roku.

Pani Profesorowej przesyłamy ukłony i pozdrowienia.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Okres II Wojny Światowej

Po wkroczeniu do Poznania Niemców **Pan Profesor zostaje aresztowany** i osadzony w cytadeli poznańskiej (do końca 1939 roku).

Ten bardzo trudny okres okupacji rzuca Pana Profesora do różnych prac:

- przez kilka miesięcy w **1940** roku pracuje w koszarach „Luftgankau”, jako **robotnik**,
- ostatnie miesiące roku **1940** pracuje w cukrowni Witoszyce, jako **chemik**,
- od **lutego 1941** do **22 grudnia 1943** pracuje w Zakładach Chemicznych „Fotokopist”, jako **laborant**,
- od **stycznia 1944** do **20 stycznia 1945** pracuje w Ostdeutsche Chemische Werke, jako **chemik**.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985
Okres po zakończeniu II Wojny Światowej

Pan Profesor pracował:

- od **12 lutego 1945 do końca roku** w Zakładach Solvaya, jako **kierownik laboratorium**;
- w roku **1946** w fabryce lakierów „Nitrolak”, **pełnomocnik rządu**;
- w końcu roku **1946** i do **1949** (do 01.10), **kierownik naukowo-techniczny** w Wytwórni Chemicznej w Poznaniu.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza

Przed wybuchem wojny młodszy asystent Witold Hahn tylko jeden rok mógł pod opieką Profesora Jerzego Suszki zajmować się badaniami do przyszłej pracy doktorskiej. Drugi rok na stanowisku asystenta to praca w Zakładzie Ogrodnictwa, nakierowana na opracowywanie konkretnych rozwiązań technicznych. Zadania bardzo ważne, ale do kariery naukowej mniej przydatne.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza

W latach 1947-1949 Profesor współpracował z Zakładem Chemii Organicznej Uniwersytetu Poznańskiego na zasadzie wolontariatu a **od 1 października 1949 roku został ponownie zatrudniony w tym Zakładzie na stanowisku starszego asystenta.**

Wojna i okres powojenny zabrały 10 lat Panu Profesorowi z bardzo ważnego okresu rozwoju naukowego! Dla ambitnego i bardzo pracowitego młodego chemika nie był to czas całkowicie stracony, bo doświadczenia wyniesione z pracy w przemyśle, na różnych stanowiskach, bardzo mocno zaznaczyły dalszą tematykę badawczą Profesora i jego współpracowników.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza

Praca doktorska późniejszego Profesora zatytułowana „***Badania nad budową przestrzenną benzocykloheptanu***”, bardzo nowoczesna jak na rok 1950 w którym była złożona, dotyczyła tak wszechobecnej dzisiaj w tematyce chemii organicznej stereochemii. Badania do tej dysertacji wykonał Profesor Hahn pod kierunkiem profesora Jerzego Suszki. **Prace** Jerzego Suszki z zakresu chemii alkaloidów są ciągle cytowane.

W archiwalnych dokumentach naszej Uczelni znajduje się **odpis dyplomu** doktorskiego doktora Witolda Edwarda Hahna.

W Imieniu Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej

My

***Bolesław Kuryłowicz Doktor rolnictwa, Profesor nadzwyczajny chemii rolnej
T.Cz. Prorektor Uniwersytetu Poznańskiego***

***Kazimierz Smulikowski Doktor filozofii, Profesor zwyczajny mineralogii i petrochemii
T.Cz. Dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego***

I

***Jerzy Suszko Doktor nauk technicznych, Profesor zwyczajny chemii organicznej
Promotor Prawnie ustanowiony***

Wszem wobec i każdemu z osobna komu o tym wiedzieć należy wiadomym czynimy iż Panu

Witoldowi Edwardowi Hahnowi

Urodzonemu w dniu 22 maja 1913 roku w Poznaniu

***Po przedłożeniu przezeń rozprawy pt. „Badania nad budową przestrzenną benzocykloheptanu „
oraz złożeniu egzaminów ścisłych z zakresu chemii oraz technologii chemicznej z wynikiem dobrym***

Doktora nauk przyrodniczych

***Tytuł, prawa i przywileje nadaliśmy w dowód czego niniejszy dyplom opatrzony pieczęcią
Uniwersytetu Poznańskiego wystawiliśmy***

Dan w Poznaniu dnia 21 grudnia R.P. 1950

Prorektor

podpis

Dziekan

podpis

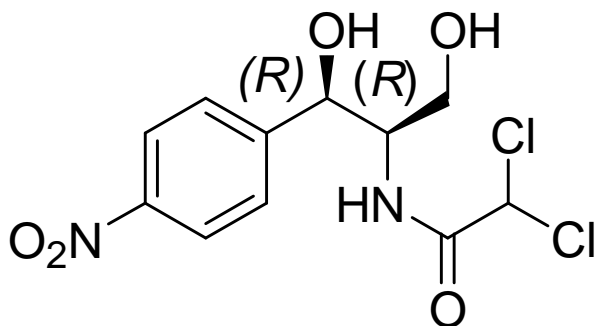
Promotor

podpis

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza

Po uzyskaniu stopnia doktora Witold Hahn awansował w tym samym zespole na etat adiunkta i zaczął samodzielną tematykę badawczą. Dr Witold Hahn prowadził badania nad budową i syntezą aminoalkoholi (*związkami tak ważnymi dzisiaj w badaniach nad ligandami i organokatalizatorami*), głównie otrzymywaniem (odkrytego w 1947 roku) **antybiotyku chloramfenikolu**.

Chloroamfenikol (Chloromecetyna ,
Detreomycyna) – antybiotyk o
szerokim spektrum działania.

Docentura

Na podstawie opublikowanych prac na temat *chloromycetyny* Centralna Komisja Kwalifikacyjna w 1954 roku z datą 20 grudnia nadała W. Hahnowi tytuł docenta. Od 1 stycznia 1955 roku późniejszy Profesor uzyskał status i etat samodzielnego pracownika naukowo-dydaktycznego w Uniwersytecie Poznańskim (od 24.12.1955 UAM, prof. Jerzy Suszko – rektor w latach 1952-1956 miał ważny i zabawny udział w wyborze patrona swojej uczelni).

Profesor Witold Edward Hahn

22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza

L. p.	Nazwisko i imię studenta	3	4	5	6	7	8
1							

Nazwa wykładu lub ćwiczenia

Dr. Hahn Witold
Wydział Chem-Fiz-Chem
Inst. Stwierna w kwietniu 1952

Objaśnienie: Do r
W ru

Spóźnienie notuje
Druk. U. P. 1112-16/10.
56.000

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Decyzją Ministerstwa Docent **W. Hahn** zostaje skierowany do pracy w Łodzi do Katedry Chemii Organicznej kierowanej w tym czasie przez Profesor **Annę Chrzęszczewską**. (*Istotna rola Rektora UŁ w tym przeniesieniu*).

Od pierwszego listopada 1955 roku Docent W. Hahn zaczyna pracę w Katedrze Chemii Organicznej UŁ, dzieląc nieduży gabinet z Profesor Chrzęszczewską.

Rodzina nadal mieszka w Poznaniu i do 1957 roku Pan Profesor dojeżdża do pracy do Łodzi (lub raczej do rodziny do Poznania). Późniejsze mieszkania Państwa Hahnów znajdowały się: najpierw przy ulicy Narutowicza w rejonie radiostacji i później przy ulicy Buczka (aktualnie A. Kamińskiego) w domu w którym mieszkał Aleksander Kamiński.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

W swoim nowym miejscu pracy **Profesor W. Hahn aktywizuje badania naukowe** i zaczyna powoli skupiać wokół swojej tematyki współpracowników, chociaż także sam przy stole laboratoryjnym prowadzi syntezy (w tym czasie większość zatrudnionych w Katedrze realizuje jeszcze badania pod kierunkiem Pani **Profesor Anny Chrzęszczewskiej**).

W 1960 roku docent Witold Hahn uchwałą Rady Państwa uzyskuje tytuł profesora nadzwyczajnego.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Efektem działalności naukowej Profesora w pierwszych latach w nowym zespole są publikacje z nowej tematyki i trzy doktoraty już w 1962 roku (*Zofia Madeja, Halina Zawadzka i Czesław Korzeniewski*). W kolejnym roku 1963 swoją pracę doktorską wykonaną pod kierunkiem docenta **Witolda Hahna** obronił *Tadeusz Zieliński* i późniejszy profesor *Jan Epszajn*. W tym samym 1963 roku Profesor **W. Hahn** obejmuje kierownictwo Katedry Chemii Organicznej i na kierowniczym stanowisku (Katedry czy Zakładu pozostaje aż do 1985 roku).

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Łącznie pod promotorskim kierunkiem Profesora **W. Hahna** prace doktorskie wykonało i zakończyło **25 osób** (w tym kilku chemików pracujących w przemyśle).

Ostatnia praca doktorska **Mirostawa Muszyńskiego**, którą kierował Pan Profesor została obroniona w 1984 roku.

Imponujący jest wkład Profesora w rozwój kariery naukowej osób zatrudnionych w Katedrze, bowiem w omawianym okresie w konkurencji do funkcji promotora prac doktorskich byli jeszcze: w początkowym okresie Pani Profesor **Anna Chrzęszczewska** (11 doktoratów) i później uczniowie Profesora **Zofia Madeja, Jan Epszajn i Romuald Bartnik** a także po powrocie z Francji i uzyskaniu habilitacji, Profesor **Romuald Skowroński**.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

**W roku 1968 Profesor Witold Hahn
uzyskuje tytuł profesora zwyczajnego.**

Procedura postępowania o tytuł profesora zwyczajnego:

***Rada Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii powołała
Wydziałową Komisję do oceny dorobku Kandydata w składzie:
prof. Witold Janowski (mat.), Mikołaj Łaźniewski (chem.),
Ludwik Natanson (fiz.).***

***Wniosek Komisji zrecenzowali: prof. Zofia Jerzmanowska (AM)
i prof. Jan Moszew (UJ).***

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Procedura postępowania o tytuł profesora zwyczajnego, cd:

Wydział rozesłał ankietę, na którą odpowiedziało 23 profesorów z 18 szkół wyższych i innych placówek, co stanowiło 77% specjalistów.

Wszystkie opinie były pozytywne

szczegółowo umotywowane zaś kilka z nich ma charakter krótkich recenzji (czytałem opinię profesora Tadeusza Urbańskiego).

Rada Wydziału na podstawie wniosku Komisji i opinii specjalistów wysunęła kandydaturę prof. nadzw. Witolda Hahna na stanowisko profesora zwyczajnego w dotychczasowym miejscu. **Senat Uniwersytetu Łódzkiego** w dniu **27.06.1966** jednogłośnie – 15 głosów „tak” poparł wniosek RW. **Rektor** na podstawie tej uchwały wystąpił z pismem do ministra

„ Proszę Obywatela Ministra o wysunięcie odpowiedniego wniosku do Rady Państwa”

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Tematyka badawcza: najbardziej ogólnie to synteza organiczna i badania strukturalne. Zainteresowania badawcze Profesora Witolda Hahna można podzielić na trzy szerokie tematyki:

- Pierwsza to **badania związków organicznych posiadających C-H kwasowy wodór** aktywowany sąsiednimi grupami elektronoakceptorowymi i reakcje takich związków (np. Reakcja Mannicha). Obiektem tych badań były między innymi związki heterocykliczne, arylohydrazony, oksymy w tym także związki barwne o skumulowanym układzie wiązań wielokrotnych.
- Druga tematyka wywodzi się jeszcze z prac prowadzonych w zespole profesora Suszki i **dotyczy głównie syntezy i strukturalnych badań cykloparafin skondensowanych z pierścieniem aromatycznym lub heteroaromatycznym.**
- Bardzo szeroki zakres badań Profesora i zespołów, którymi kierował zajmowały prace związane **z syntezą nowych barwników do barwienia głównie włókien sztucznych i innych polimerowych przedmiotów użytkowych**, które w tamtym czasie wkraczały szeroko do naszego codziennego życia.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Profesor Witold Hahn wydał łącznie 120 oryginalnych publikacji.

Badania naukowe prowadzone w każdym z wcześniej wymienionych obszarów miały wysoki poziom naukowy jako badania podstawowe, ale zdecydowanie były nakierowane na zastosowania. **Aplikacyjny charakter badań** prowadzonych pod kierunkiem Profesora potwierdza się ścisłą współpracą z wieloma zakładami produkcyjnymi z branży farmaceutycznej i barwnikarskiej. Wymienić tutaj można: Zjednoczenie Przemysłu Farmaceutycznego, Zakłady „Polfa” w Łodzi, w Pabianicach i w Kutnie, Farmaceutyczna Spółdzielnia Pracy „Polon” w Łodzi, Farmaceutyczna Spółdzielnia Pracy „Isopharm” w Warszawie, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Barwników w Łodzi, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Barwników w Zgierzu, Zakłady Chemiczne „Boruta” w Zgierzu, Zakłady Chemiczne w Woli Krzysztoporskiej.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Profesor zyskał opinię głównego specjalisty w całej branży barwnikarskiej w Polsce a Ministerstwo powołało Go na przewodniczącego Rady Naukowo-Technicznej Ośrodka Badawczo-Rozwojowego tego przemysłu. Owocem wyników badań prowadzonych we współpracy z zakładami produkcyjnymi było wynalezienie wielu nowych barwników o doskonałych właściwościach, opracowanie procedur technologicznych do ich produkcji a także opracowanie metod syntezy leków, z których dwa (w tym avipron) zostały wdrożone do produkcji. **Współpracuje z ośrodkami zagranicznymi – FRANCJA.**

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Wyniki prowadzonych badań były regularnie patentowane.

Profesor **Witold Hahn** jest **współautorem 44 patentów** a wiele innych powstało z Jego inspiracji w Katedrze Chemii Organicznej bez nazwiska Profesora.

Poniżej za Biuletynem Urzędu Patentowego (w oryginalnej pisowni) podaję dwa przykłady patentów powstałych we współpracy z producentami farmaceutyków.

12p, 5 52299. 23.5 1964.

Łódzkie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa”. Łódź, Polska.

„Sposób otrzymywania pochodnych 3,4-benzo-8-aza-bicyklo-/4,3,1/-decenu-3”.

Prof. dr Witold Edward Hahn i dr Czesław Korzeniewski. Pr.

12p, 1/01 48662. 20.4 1963.

Farmaceutyczna Spółdzielnia Pracy „Ispoharm”. Warszawa, Polska.

„Sposób wytwarzania cytrynianu estru dwuetyloammonoetylowego kwasu nikotynowego”.

Witold Hahn, Romuald Bartnik, Marian Borówka, Piotr Liberski i Roman Szymański. Pr.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Pełnione funkcje:

wymienione wcześniej w okresie tuż powojennym (kierownik laboratorium, pełnomocnik rządu, kierownik naukowo-techniczny);

w Uniwersytecie Łódzkim:

- kierownik Katedry Chemii Organicznej (1963-1970),
- kierownik Zakładu Chemii Organicznej (1970-1980),
- kierownik Zakładu Syntezy Organicznej (1981-1985),
- dyrektor Instytutu Chemii UŁ (1970-1980),
- prodziekan Wydziału Mat.-Fiz.-Chem. (1961-1965),
- dziekan Wydziału Mat.-Fiz.-Chem. (1965-1968),
- prorektor ds. nauki Uniwersytetu Łódzkiego (1968-1972).

Profesor Witold Hahn był uznanym, cenionym naukowcem i zasłużonym organizatorem życia naukowego i dydaktycznego w Uniwersytecie Łódzkim i w Polsce.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

W Uniwersytecie Łódzkim był członkiem i przewodniczącym wielu komisji senackich i rektorskich np. Statutowej, Wynalazczości, ds. Nagród i Odznaczeń, ds. Awansów Pracowników Biblioteki, był członkiem Rady Zakładowej ZNP w UŁ a później od września 1980 roku entuzjastą zachodzących zmian i członkiem NSZZ „Solidarność”, itd.

Inne funkcje pełnione w różnych latach działalności:

Prof. W. Hahn był członkiem Rad Naukowych: Instytutu Przemysłu Organicznego w Warszawie, Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN w Łodzi, wiceprezesem Oddziału Łódzkiego PTChem, zastępca sekretarza generalnego ŁTN, wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk Chemicznych PAN, członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, przewodniczącym Komisji Kadrowej Sekcji Matematyczno-Przyrodniczej przy Ministerstwie. Profesor Hahn współredagował „Acta Chimica”.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Praca naukowo-badawcza, okres łódzki

Profesor Witold Hahn za swoją pracę i działalność był wielokrotnie nagradzany w tym Nagrodą Miasta Łodzi i Nagrodą Naukową Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego. Odznaczony został między innymi Krzyżem Kawalerskim w 1966 roku i Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski w 1974 roku.

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Prywatnie - urlop 1985

Profesor Witold Edward Hahn 22.05.1913-18.10.1985

Prywatnie - urlop 1985

Pan Profesor Witold Hahn ostatni raz był w pracy w gmachu przy ulicy Narutowicza 68 w dniu 15 października 1985 roku, a zmarł 18 października 1985 roku.

Spoczywa w kwaterze XIV na cmentarzu w Łodzi „Na Dołach” przy ulicy Telefonicznej.

Profesor Witold Edward Hahn
22.05.1913 - 18.10.1985

***Twórca nowoczesnej
chemii organicznej
w Uniwersytecie Łódzkim***

*Prezentacja przygotowana przez Bogusława Kryczkę, przedstawiona podczas
Rady Wydziału Chemii Uniwersytetu Łódzkiego w dniu 29-05-2013 r.*